

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยพัฒนา และส่งเสริมพฤติกรรมมนุษย์ทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ให้มีความเจริญงอกงาม การศึกษาเป็นกระบวนการที่ทำให้มนุษย์สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของตน สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างสันติสุข และปรับตัว สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในทุกๆ ด้านของประเทศ ความหมายของการศึกษาจึงเน้นการพัฒนาบุคคลใน 4 ด้าน อย่างสมดุลย์และกลมกลืนกัน (แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535: หมวดที่ 1 หลักการและความมุ่งหมาย) ฉะนั้นการจัดการศึกษาทุกระดับจึงเป็นหน้าที่ของรัฐและ ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องที่จะดำเนินนโยบายเกี่ยวกับการจัดการศึกษาให้ทั่วถึง ทั้งนี้ได้ประกาศ ใช้พระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ ระดับประถมศึกษาตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2464 ซึ่งรัฐบาลทุก สมัยต่างถือเป็นภารกิจและได้ให้ความสำคัญมาตลอด (แผนพัฒนาการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา และประถมศึกษา ฉบับที่ 7 พุทธศักราช 2535-2539 : 1)

การศึกษาระดับประถมศึกษาเป็นรากฐานสำคัญยิ่ง เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณลักษณะที่ นึงประสงค์ทั้งในด้านคุณธรรม จริยธรรม ความรู้และความสามารถขั้นพื้นฐาน สามารถอ่านออก เขียนและคำนวณได้ หน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา คือ สำนักงาน คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ตามพระราชบัญญัติคณะกรรมการการประถมศึกษา พ.ศ. 2523 (คู่มือปฏิบัติราชการ 2525 : 16) และจากการประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520-2524) กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 แทน หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2503 ที่ถูกยกเลิกไป

จากการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรประถมศึกษาใหม่แต่ขาดการอบรมเตรียมความพร้อมแก่ ครูผู้สอนให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักการและจุดมุ่งหมายของหลักสูตรไปใช้ในเชิงปฏิบัติได้ ครู ผู้สอนจึงไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรใหม่ ครูจึงยึดตัวเองเป็นศูนย์กลาง ใ้วิธีสอนแบบเดิม คือ บรรยายเน้นเนื้อหาวิชาไม่เน้นการปฏิบัติ พฤติกรรมของครูมุ่งที่จะสอน

หนังสือไม่ได้สอนคน พฤติกรรมของนักเรียนไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรใหม่ จึงพอจะกล่าวได้ว่า ครูมีล้นสำคัญและเกี่ยวข้องกับหลักสูตรเป็นอย่างยิ่ง การใช้หลักสูตรจะได้ผลมากหรือน้อยจึงขึ้นอยู่กับครูผู้สอน (เลิศ อานันทนะ, 2516 : 132)

จากพฤติกรรมการสอนของครูยังยึดรูปแบบเก่า การใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 จึงมีอุปสรรคและปัญหาต่างๆ มากมาย จากการวิจัยของกองการวิจัยการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2525 : 5) ได้ศึกษาสภาพและผลการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พบว่าจากการนำหลักสูตรไปใช้มีปัญหาต่างๆ เช่น ปัญหาด้านการสอน สื่อการเรียน เป็นต้น และจากการวิเคราะห์รายงานการนิเทศ และติดตามผลการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ของหน่วยศึกษานิเทศก์จังหวัดต่างๆ 51 จังหวัด (ชาญชัย ศรีไสยเพชร, 2525 : 70-72) พบว่า ครูใช้วิธีสอนแบบเดิม มุ่งสอนกลุ่มทักษะ ได้แก่ วิชาภาษาไทยและคณิตศาสตร์เท่านั้น ครูขาดประสบการณ์ไม่ได้รับการอบรมเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายและวิธีสอนตามแนวหลักสูตรใหม่ สอนไม่ทันตามแผนการสอน ขาดเอกสารหลักสูตรและสื่อการสอน อาคารสถานที่ไม่เพียงพอ จากการวิจัยเรื่อง การวิจัยสังเคราะห์กระบวนการหลักสูตรของกรมวิชาการ (2532 : 276-282) สรุปถึงปัญหาการใช้หลักสูตรในด้านการบริหารว่า ผู้บริหารไม่สามารถจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรได้ครบ ครูผู้สอนต้องสอนวิชาที่ไม่ถนัด ส่วนใหญ่จะเน้นเนื้อหามากกว่ากระบวนการ การนิเทศภายในของผู้บริหารปฏิบัติได้ระดับปานกลาง ศึกษานิเทศก์นิเทศติดตามผลไม่ทั่วถึงและต่อเนื่อง

จากสภาพปัญหาต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่า นอกจากครูผู้สอนแล้ว องค์ประกอบและปัจจัยอื่นๆ มีผลกระทบต่อการเรียนการสอน ฉะนั้นความคาดหวังและจุดมุ่งหมายของหลักสูตรไม่อาจบรรลุผลสัมฤทธิ์ได้

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 มีโครงสร้างประกอบด้วย 5 กลุ่มประสบการณ์ คือ กลุ่มทักษะวิชาภาษาไทยและคณิตศาสตร์ กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ และกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์พิเศษ ทุกกลุ่มประสบการณ์สามารถบูรณาการและยึดหยุ่นได้ตามสภาพท้องถิ่น และมุ่งให้ผู้เรียนรู้จักการแก้ปัญหาด้วยตนเอง ด้วยการปฏิบัติจริงและพัฒนาการเรียนรู้ด้านเนื้อหาวิชาหรือภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติไปพร้อมกัน

วิชาศิลปะศึกษาจัดอยู่ในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ซึ่งมีวิชาจริยธรรม พลศึกษา ดนตรี และนาฏศิลป์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2525 : 293) มีจุดประสงค์ของกลุ่มวิชาดังนี้

1. มีค่านิยม เจตคติและคุณลักษณะอันพึงประสงค์
2. พัฒนาคำร่างกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์และสังคม
3. มีโอกาสได้แสดงออกตามความถนัด ความสามารถของบุคคล
4. ได้เรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันอย่างมีวัฒนธรรมตามวิถีทางประชาธิปไตย
5. พัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความประณีตและรสนิยมที่ดี

ศิลปศึกษาระดับประถมศึกษาเน้นวิชาที่มุ่งส่งเสริมให้เด็กได้รับการพัฒนาทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สติปัญญา สังคมและเสริมสร้างความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การแสดงออกด้านความงามอย่างอิสระ กล้าตัดสินใจ มีลักษณะเป็นผู้นำ มีรสนิยมที่ดี รู้จักคุณค่าของศิลปวัฒนธรรม รู้จักการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีเจตคติที่ดีต่อวิชาศิลปะศึกษา วิชาศิลปะศึกษาเป็นวิชาที่มีหลักการเดียวกับการให้การศึกษาด้านศิลปะแก่เด็ก มุ่งเน้นด้านเสริมสร้างลักษณะนิสัยให้แก่ผู้เรียนให้เหมาะสมกับวุฒิภาวะของผู้เรียน (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2528 : 5-6) ศิลปะเด็กเกี่ยวข้องกับการศึกษาในระบบโรงเรียน ศิลปะเด็กจึงสัมพันธ์กับกระบวนการเรียนการสอนและจิตวิทยา การเรียนการสอนไปพร้อมกัน ซึ่งหลักสูตรการศึกษาจะเรียกศิลปะเด็กว่า ศิลปะศึกษา (Art Education) (วิวัฒน์ ตั้งเจริญ, 2525 : 230)

เกี่ยวกับการสอนวิชาศิลปะศึกษา ครูผู้สอนเป็นผู้มีบทบาทในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งจะประกอบไปด้วย จุดประสงค์ เนื้อหา วิธีสอน และการประเมินผล ในการสอนของครูต้องเตรียมความพร้อมด้านหลักสูตร ตำรา คู่มือครู สื่อการสอน ที่สำคัญคือ ครูต้องมีความรู้ความเข้าใจ ทักษะ และพื้นฐานทางด้านศิลปะศึกษา แต่จากการติดตามผลการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 วิชาศิลปะศึกษา ผลจากการวิจัยของนักการศึกษาและนักวิชาการ การสอนวิชาศิลปะศึกษามีปัญหาและอุปสรรคมากมายจึงพอสรุปปัญหาการสอนวิชาศิลปะศึกษาดังต่อไปนี้

ปัญหาด้านการใช้หลักสูตร ในการเตรียมการสอนครูผู้สอนต้องศึกษาหลักสูตร จุดมุ่งหมาย จุดประสงค์เฉพาะของวิชาศิลปะศึกษา จากผลการวิจัยของ วิภาวดี ยงเจริญ (2525:94) พบว่า

ครูที่ไม่ได้รับการอบรมเกี่ยวกับหลักสูตรมีถึงร้อยละ 40.34 ของครูทั้งหมด จำนวนครูที่ไม่ได้รับการอบรมดังกล่าวอาจมีผลกระทบต่อการใช้หลักสูตร ผลการวิจัยของ วิลโล โบล์ เสวีวงศ์ (2522 : 108) พบว่า ผู้บริหารมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและวัสดุหลักสูตรมากกว่าครู ซึ่งครูส่วนใหญ่มีปัญหาด้านการสอน เทคนิควิธีสอน เนื่องจากขาดความรู้ความเข้าใจในเทคนิควิธีสอนต่างๆ ที่เอื้อต่อหลักสูตร ส่วนใหญ่ผู้บริหารสนใจหลักสูตรและการบริหารด้านวิชาการน้อย แต่สนใจด้านงานธุรการ การปกครอง มนุษยสัมพันธ์และสังคมมากกว่า การบริหารด้านวิชาการจึงมีผลขาดขาดการนิเทศภายในแก่ครูผู้สอน วิเชียร เกียมเมือง (2520 : 142-143) ได้ศึกษาและวิจัยพบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่ขาดความรู้และความถนัดในการสอนด้านเนื้อหาโดยเฉพาะวิชาศิลปศึกษาคณิตศาสตร์ นาฏศิลป์ ครูไม่เข้าใจหลักสูตรและจากการศึกษาความคิดเห็นของนักวิชาการและผู้ใช้หลักสูตรเกี่ยวกับความคาดหวังต่อปัญหาและอุปสรรคของการปรับแผนการสอนศิลปศึกษาระดับประถมศึกษาในเขตการศึกษา 2 พบว่า มีปัญหาและอุปสรรคในการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษามาก (วิชัย ประสิทธิ์วิจิตร, 2525 : 106)

ปัญหาด้านวิธีสอน การสอนศิลปศึกษาในระดับประถมศึกษานั้น ส่วนใหญ่ครูผู้สอนใช้วิธีสอนแบบเก่าที่เคยปฏิบัติมาหรือสอนตามประสบการณ์ของครู โดยมากจะสั่งให้นักเรียนปฏิบัติตามคำสั่งของครู ยึดครูเป็นจุดศูนย์กลาง เด็กนักเรียนจะไม่มีโอกาสได้แสดงออกทั้งความคิดและการริเริ่มสร้างสรรค์หรือบางครั้งเน้นการสอนด้านฝีมือมากเกินไป มะลินันท์ เอื้ออานันท์ (2531 : 4-7) กล่าวถึงบทบาทของครูผู้สอนศิลปะว่า ครูต้องสังเกตความพร้อมและพัฒนาการของเด็ก แต่ครูไม่เข้าใจจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและไม่มีพื้นฐานทางศิลปศึกษาหรือจิตทางศิลปศึกษา จึงไม่มีความมั่นใจในการสอน สุกันต์ แดงทอง (2528 : 91) สรุปไว้ในงานวิจัยว่า พฤติกรรมการสอนของครูไม่เปลี่ยนไปจากเดิม จะใช้วิธีสอนแบบบรรยายและเน้นเนื้อหาวิชามากเกินไป สุภา ประถมภักดิ์ และคณะ (2526 : 52-56) ได้ศึกษาพบว่า ครูประจำชั้นต้องสอนทุกวิชากว่าร้อยละ 50 ของครูประจำชั้นที่สอนวิชาศิลปศึกษาไม่มีความรู้ในวิชาศิลปศึกษา ส่วนมากจะมีปัญหาในการสอนวาดภาพระบายสี การปั้น การออกแบบ การสร้างสรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ นิรมล ตีรณสาร สวัสดิ์ดิษฐ์ (2525 : 86) ว่า ครูประถมศึกษาส่วนใหญ่ไม่มีความรู้เฉพาะทางศิลปะ แต่ก็สอนศิลปศึกษาตามที่โรงเรียนกำหนดให้ครูประจำชั้นสอนและต้องสอนทุกวิชา ฉะนั้นถ้าหากครูผู้สอนไม่ศึกษาวิธีสอนอย่างลึกซึ้งแล้ว เด็กก็จะไม่เกิดการรับรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามความคาดหวัง

ของหลักสูตรแต่อย่างใด

ปัญหาด้านการใช้สื่อการสอนและห้องเรียนศิลปศึกษา การเรียนการสอนวิชาศิลปะมีความจำเป็นอย่างมากที่จะต้องจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนให้มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการสอนวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ เช่น โต๊ะทำงาน ตู้เก็บอุปกรณ์ อ่างน้ำ บอร์ดแสดงผลงาน ตู้โชว์ผลงาน แสงสว่างที่เพียงพอ มีห้องเรียนศิลปะที่เป็นสัดส่วน สิ่งเหล่านี้จะช่วยกระตุ้นเร้าใจให้ผู้เรียนกระตือรือร้นได้แสดงออกอย่างมีอิสระทั้งด้านร่างกายและความคิด แต่ปัญหาที่พบในปัจจุบันโรงเรียนล้วนมากไม่สามารถจัดหาวัสดุอุปกรณ์ สื่อการสอนได้อย่างเพียงพอ เนื่องจากขาดงบประมาณ และครูผู้สอนไม่สามารถผลิตสื่อการสอนให้ทันในการสอนทุกครั้ง กัญญา เตชภิวัฒน์สกุล (บทคัดย่อ : 2526) ได้ศึกษาและวิจัยพบว่า ครูส่วนใหญ่มีปัญหาในด้านการผลิตและสร้างสื่อการสอน นอกจากตัวครูผู้สอนจะไม่สามารถจัดหาหรือสร้างสื่อการสอนแล้ว ยังพบว่าสภาพทั่วไปโรงเรียนจะขาดสื่อการสอนทุกประเภท ขาดแหล่งบริการสื่อการเรียนแก่ครู เนื่องจากขาดงบประมาณและการสนับสนุนจากผู้บริหารอย่างจริงจัง (วิลโลว์ โบลล์ เสรีวงศ์, 2522 : 110) จากสาเหตุดังกล่าวกิจกรรมการเรียนการสอนก็จะไม่สมบูรณ์ตามกระบวนการสอน ครูผู้สอนคงจะต้องสอนโดยวิธีบรรยายอย่างเดียวไม่ต้องช่วยกันแก้ปัญหาาร่วมกัน และเป็นการแบ่งเบาภาระของครูผู้สอน ตามผลการวิจัยของมาลินี กลุมาศย์ (2522 : 131) พบว่า ครูผู้สอน ผู้บริหาร และศึกษานิเทศก์ มีความเห็นร่วมกันว่า ควรจัดให้มีการบริการทางด้านอุปกรณ์การเรียนการสอนให้เพียงพอในวิชาศิลปศึกษา

ปัญหาด้านการวัดและประเมินผล จากสาเหตุที่ครูผู้สอนส่วนใหญ่ไม่เข้าใจหลักสูตร จึงเป็นผลให้ครูผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจแนวปฏิบัติในการวัดและประเมินผลให้ตรงกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่มุ่งประเมินว่า ผู้เรียนมีระดับการพัฒนาการเรียนมีคุณภาพมากหรือน้อย และเป็นการประเมินผลการสอนของตัวครูผู้สอนด้วย วิชาศิลปศึกษามีจุดประสงค์ที่จะสร้างศิลปินน้อยให้เกิดขึ้นในตัวเด็กเป็นสำคัญมากกว่าการสร้างผลงานศิลปะ จากการศึกษาและวิจัยของมินา คงสุริยนาวิน (2529 : 97) พบว่า ครูไม่เข้าใจแนวทางและจุดประสงค์ของการวัดผล ว่าเป็นการดูแลพัฒนาการของผู้เรียนมากกว่าการวัดผลทางด้านทฤษฎีและยึดผลสำเร็จของงาน บางครั้งครูผู้สอนประเมินผลให้ผ่านโดยไม่ต้องสอน เมื่อครูผู้สอนมีพฤติกรรมเช่นนี้ผลกระทบบจะส่งผลถึงตัวเด็ก ครูผู้สอน และศิลปศึกษาคด้วย นอกจากนี้ปัญหาเกิดจากสาเหตุดังกล่าวแล้วยังพบว่า ครูศิลปศึกษาไม่เข้าใจหลักและวิธีการวัดผลตามแนวหลักสูตรใหม่ เป็นต้น

ปัญหาด้านการจัดกิจกรรม การจัดกิจกรรมเป็นหัวใจสำคัญในกระบวนการเรียนการสอน กิจกรรมที่ที่จะเน้นและปลูกฝังนิสัยที่ดีแก่เด็ก การสร้างนิสัยแก่เด็กนั้นไม่ได้สร้างด้วยตัวหนังสือหรือคำพูด แต่เน้นการได้ลงมือปฏิบัติจริงอย่างสม่ำเสมอ เด็กจะได้แสดงออกให้เห็นถึงกระบวนการปฏิบัติกิจกรรมนั้นๆ อย่างละเอียดลึกซึ้งที่มีความสุขุมรอบคอบ กิจกรรมบางอย่างเด็กได้ริเริ่มสร้างสรรค์ สังเกต ทดลองด้วยตนเอง เด็กจะเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจากการเรียนรู้ จากผลการติดตามการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2527 : คำชี้แจง) ที่ว่า "ครูส่วนใหญ่ขาดความรู้และความเข้าใจในเรื่องของศิลปศึกษา ทำให้ขาดความสนใจในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นสาเหตุให้การจัดกิจกรรมของครูผู้สอนศิลปศึกษาอยู่ในระดับน้อย จากการวิจัยของ ไพโรจน์ รุจิระวิจิษฐ์ (2529 : 28) พบว่า "ด้านการสนับสนุนศิลปศึกษา ครูสอนศิลปศึกษามีความสามารถด้านการสนับสนุนกิจกรรมพิเศษทางศิลปศึกษาในระดับน้อย"

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศ และต่างประเทศเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาสรุปได้ว่า วิชาศิลปศึกษาเป็นวิชาที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคมให้แก่เด็ก แต่สภาพการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษายังคงมีปัญหา ส่วนใหญ่เนื่องมาจากครูผู้สอนขาดความรู้ ความสามารถเฉพาะสาขาวิชา ครูไม่มีทักษะในการปฏิบัติ ไม่นำเทคนิคการสอนใหม่ๆ มาใช้ให้เหมาะสมกับบทเรียน ไม่สามารถสร้างสื่อการสอนได้ การวัดและประเมินผลไม่ตรงจุดประสงค์ของหลักสูตร จึงเป็นสาเหตุให้การเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาไม่ประสบผลสำเร็จ

การจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา มีความสำคัญอย่างยิ่งในระบบการศึกษาไทย เนื่องจากเป็นการศึกษาก่อนบังคับและเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เชื่อมต่อให้ผู้เรียนไปสู่ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น แต่จากการศึกษาค้นคว้างานวิจัย เอกสารและข้อมูลที่เกี่ยวข้องได้พบว่าการเรียนการสอนในระดับนี้มีปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่แตกต่างกันออกไปในแต่ละท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตการศึกษา 9 อันประกอบด้วย จังหวัดขอนแก่น หนองคาย อุดรธานี เลยและสกลนคร ได้พบว่าผลสัมฤทธิ์ของการเรียนการสอนในบางรายวิชาอยู่ในเกณฑ์ต่ำ และวิชาศิลปศึกษาเป็นวิชาที่ประสบปัญหาทางด้านตัวครูผู้สอนเป็นอย่างมาก ครูศิลปศึกษาส่วนใหญ่ไม่มีวุฒิการศึกษาทางศิลปศึกษาโดยตรง ทำให้มีผลกระทบต่อการเรียนการสอนในหลายๆ ด้าน ดังนั้นการ

ศึกษาถึงปัญหาการสอนวิชาศิลปศึกษาระดับประถมศึกษา ในเขตการศึกษา 9 โดยตรง จึงเป็นการ รวบรวมปัญหาและเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขปัญหาต่างๆ เพื่อให้การจัดการเรียนการสอน วิชาศิลปศึกษาในระดับศึกษามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

จากการประเมินคุณภาพนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทั้งประเทศปี พ.ศ. 2528 2529 และ 2530 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยของนักเรียนในด้านรู้คุณค่า และที่ชมศิลปวัฒนธรรมยังคงที่อยู่ไม่พัฒนาเพิ่มขึ้นเท่าที่ควร สาเหตุดังกล่าวยังไม่อาจสรุปได้ว่าเป็น เพราะองค์ประกอบส่วนใด แต่จุดที่น่าศึกษามากในส่วนของสมรรถภาพครูผู้สอนศิลปศึกษาที่เป็นครู ประจำชั้นส่วนมากไม่มีวุฒิทางศิลปะ (กองวิชาการ, 2530 : 32)

ในบางเนื้อหา ครูผู้สอนไม่สามารถปฏิบัติการสอนได้เต็มที่ สาเหตุมาจากขาดความรู้ความสามารถเป็นผลให้ประสิทธิภาพในการรับรู้อะไรของนักเรียนลดน้อยลงไป ตามผลการวิจัยของ ไพโรจน์ รุจิระวิจิตร (2529 : 80) พบว่า "ครูสอนศิลปศึกษามีความรู้ในเรื่องการวาดภาพ และระบายสี การพิมพ์ การรู้คุณค่าของศิลปะ การปั้นและแกะสลัก การออกแบบและสร้างสรรค์ จากวัสดุต่างๆ และงานถักทออยู่ในเกณฑ์พอใช้ หรือ ระดับ 1" และพบว่า "ครูพิเศษสอนศิลปศึกษา มีความรู้สูงกว่าครูประจำชั้นสอนศิลปศึกษาในทุกด้าน" จากภาพรวมดังกล่าว ผลการเรียนการสอน วิชาศิลปศึกษาอยู่ในเกณฑ์ต่ำไม่พัฒนาขึ้นเท่าที่ควร อาจจะเนื่องมาจากครูส่วนใหญ่ที่สอนศิลปศึกษา เป็นครูประจำชั้น ไม่มีวุฒิทางศิลปศึกษา ขาดความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ ผลจาก สาเหตุดังกล่าวเป็นผลร้ายต่อนักเรียนทั้งในทางตรงและทางอ้อม อีกทั้งจะเป็นการปลุกฝังเจตคติที่ไม่ดีต่อวิชาศิลปศึกษาอีกด้วย ฉะนั้นผู้วิจัยคิดว่าควรให้ความสำคัญต่อการเรียนวิชาศิลปศึกษาชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งเป็นขั้นพื้นฐานในทางศึกษาต่อระดับมัธยม ถ้าจะพิจารณาจุดมุ่งหมายเฉพาะ ของวิชาศิลปศึกษาระหว่างชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และมัธยมศึกษาปีที่ 1 จะเห็นว่ามีมความสอดคล้อง ต่อเนื่องในด้านการปลูกฝังศิลปะนิสัยและด้านเนื้อหา เน้นความถนัดและความสนใจส่วนบุคคล การจะ พัฒนาด้านการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาให้ได้ผลจำเป็นต้องศึกษาถึงปัญหาที่แท้จริงเพื่อนำไปสู่ผล สัมฤทธิ์ทางการศึกษาต่อไป

จากการรวบรวมข้อมูล จากเอกสารทางวิชาการ เขตการศึกษา 9 และรายงานการประเมินคุณภาพของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2532 ได้พบปัญหาในด้านต่างๆ ดังนี้

1. ด้านครูผู้สอนศิลปศึกษา ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เขตการศึกษา 9 จำนวนครูมีวุฒิทางศิลปศึกษา ระดับปริญญาตรีมี 417 คน คิดเป็นร้อยละ 73.93 ระดับ ปกศ.สูง จำนวน 89 คน และบางจังหวัดไม่มีการสำรวจวุฒิครูศิลปศึกษา เช่น จังหวัดขอนแก่น จากการสำรวจพบว่า มีครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 30,807 คนส่วนครูพิเศษสอนวิชาศิลปศึกษา ไม่มีข้อมูลและไม่มีการสำรวจไว้ จะเห็นว่าจำนวนครูที่มีวุฒิทางศิลปศึกษา มีจำนวนน้อยมากเมื่อเทียบกับจำนวนครูทั้งหมดจากสาเหตุของครูมีวุฒิศิลปศึกษา มีจำนวนน้อย และครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ไม่มีวุฒิศิลปศึกษาต้องสอนวิชาศิลปศึกษา และครูส่วนใหญ่เหล่านี้ไม่เคยได้รับการอบรมสัมมนาเกี่ยวกับการสอนวิชาศิลปศึกษา จึงทำให้การสอนของครูไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

2. ด้านผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนวิชาศิลปศึกษา จากการประเมินคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2531-2532 ของจังหวัดเลขพบว่า ผลการประเมินรายสมรรถภาพการรู้คุณค่าและชื่นชมศิลปวัฒนธรรม ปีการศึกษา 2531 ได้ 7.45 ปีการศึกษา 2532 ได้ 7.25 ลดลง 0.20 (รายงานผลการประเมินคุณภาพนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระดับจังหวัดหน่วยศึกษานิเทศก์ สปจ.เลข ปีการศึกษา 2532:37) และรายงานการประเมินผลคุณภาพนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2531-2532 จังหวัดขอนแก่นพบว่า เมื่อเปรียบเทียบเป็นรายกลุ่มประสบการณ์ กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยลดลง ซึ่งได้เสนอข้อคิดว่าการพัฒนาการลดลงนี้อาจเป็นเพราะข้อมูลพื้นฐาน สภาพปัญหา จุดเด่น จุดด้อยของการจัดการเรียนการสอน และสาเหตุอื่นๆ จึงเป็นเหตุให้คุณภาพการเรียนรู้ไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้(สปจ.ขอนแก่น 2532 : 193-194)

3. ด้านการนิเทศ ศึกษานิเทศก์มีจำนวนน้อย มีเวลาและงบประมาณจำกัด การนิเทศไม่ทั่วถึงทุกโรงเรียน ไม่ให้ความสำคัญกับวิชาศิลปศึกษาเท่าที่ควร ดังจะดูได้จาก ไม่มีโครงการอบรม สัมมนา ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาในแผนปฏิบัติ การมีงบประมาณของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด เช่น จังหวัดหนองคาย เป็นต้น ผู้บริหารโรงเรียนไม่มีความรู้ทางศิลปศึกษา จึงไม่สามารถนิเทศภายในแก่ครูผู้สอนได้ ส่วนใหญ่จะเน้นการนิเทศกลุ่มทักษะภาษาไทยและคณิตศาสตร์

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ อรวรรณ วัตเอก (2530 : บทคัดย่อ) เรื่อง "ปัจจัยที่ใช้อธิบายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี" เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านโรงเรียน

ครู นักเรียนและกระบวนการเรียนการสอนกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครู จำนวน 180 คน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 288 คน ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี ในปีการศึกษา 2530 เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มวิชาต่างๆ 5 วิชา คือ วิชาภาษาไทย วิชาคณิตศาสตร์ กลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย กลุ่มวิชาการงานและพื้นฐานอาชีพ แบบสังเกตกระบวนการเรียนการสอน และแบบสอบถามวัดเจตคติต่อกลุ่มวิชา แบบสอบถามการวัดการรับรู้ต่อการสอนของครู วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ spss โดยวิธีการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณและการวิเคราะห์ความแปรปรวน ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนมีความแตกต่างกันในด้านพื้นฐานความรู้เดิม เจตคติของนักเรียนต่อวิชาที่เรียน การรับรู้ต่อการสอนของครู มีผลทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มวิชาต่างๆ 5 กลุ่มวิชาแตกต่างกัน จำนวนนักเรียน จำนวนห้องเรียน จำนวนวิชาที่สอน จำนวนชั่วโมงที่สอนต่อสัปดาห์ จำนวนครั้งในการสอน วัตถุประสงค์ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนแตกต่างกัน

จากการศึกษา ค้นคว้า งานวิจัย เอกสาร และการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนการสอนศิลปศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแสดงให้เห็นว่า การเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษายังมีปัญหาที่จะต้องแก้ไขประการสำคัญคือ ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษา ที่เป็นครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ไม่ได้รับการอบรมสัมมนาด้านการสอนวิชาศิลปศึกษา เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อกระบวนการสอนในทุกๆด้าน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัญหาการสอนศิลปศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 9 เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขปัญหาต่างๆ และพัฒนาการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาให้ดีขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาปัญหาการสอนวิชาศิลปศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เขตการศึกษา 9 ท่วงด้านการใช้หลักสูตร วิธีการสอน การใช้สื่อการสอนและห้องเรียนศิลปศึกษา การประเมินผลและการจัดกิจกรรมศิลปศึกษา

ขอบเขตการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ ครูสอนวิชาศิลปศึกษา ครูประจำชั้นและครูพิเศษสอนศิลปศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในเขตการศึกษา 9 ปีการศึกษา 2535

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้บริหารโรงเรียน ครูสอนศิลปศึกษาได้ทราบถึงปัญหาการสอนวิชาศิลปศึกษา เพื่อนำไปปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
2. เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนจัดอบรม นิเทศ สัมมนา ครูสอนศิลปศึกษาทางด้านหลักสูตรศิลปศึกษา วิธีสอน การใช้สื่อการสอนและห้องเรียนศิลปศึกษา การวัดและประเมินผล การจัดกิจกรรม
3. เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องต่อไป

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ศิลปศึกษา หมายถึง วิชาบังคับในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533)

ปัญหาการสอน หมายถึง ปัญหาอันเกิดจากการใช้หลักสูตรการจัดการเรียนการสอน วิธีสอน การใช้สื่อการสอน วัดและประเมินผล การจัดกิจกรรมในวิชาศิลปศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ครูประจำชั้น สอนศิลปศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หมายถึงครูที่ได้รับมอบหมายให้เป็นครูประจำชั้น สอนทฤษฎีวิชาและศิลปศึกษา

ครูพิเศษสอนศิลปศึกษา หมายถึง ครูผู้สอนเฉพาะวิชาศิลปศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เขตการศึกษา 9 หมายถึง พื้นที่การศึกษาประกอบด้วย จังหวัดขอนแก่น อุดรธานี

สกลนคร หนองคายและเลย